

Typologie dokumentů

Dokument

- z lat. - docere - učit
- documentum - prostředek, pomocí něhož se něco někomu vykládá; význam poučení
- 20. stol. - dokument zastřešující pojem pro všechny druhy primárních informačních pramenů - Paul Otlet - „dokument je myšlenkový obsah komunikovaný libovolnými prostředky“ (široká definice)

Definice - dokument:

- *Informační pramen tvořený nosičem informací a množinou informací na něm fixovaných a sloužící k přenosu dat v čase a prostoru. Dokumenty se dělí podle řady kritérií, např. podle způsobu záznamu dat (písemné, obrazové, zvukové, audiovizuální, strojem čitelné - elektronické či digitální), podle odvozenosti obsahu (primární, sekundární a terciární), podle kontinuity (periodické a neperiodické), podle stupně zveřejnění (zveřejněné, nezveřejněné, interní). [Fleis ... et al., TDKIV]*

Další definice - dokument ČSN

- Jakýkoliv předmět, který byl zhotoven tiskem nebo jiným způsobem a lze jej katalogizovat nebo indexovat. Pozn. : Tato definice se vztahuje nejen na psané a tištěné dokumenty v papírové nebo mikrografické podobě např. knihy, časopisy, vyobrazení, mapy, ale také na netištěné dokumenty např. strojem čitelné záznamy, filmy, zvukové nahrávky, a trojrozměrné předměty nebo reálie používané jako ukázky.[ČSN ISO 5963,1996:3.1]
- Zaznamenané informace, které mohou být v procesu dokumentace považovány za ucelenou jednotku bez ohledu na jejich fyzickou formu a vlastnosti.[ČSN ISO 11620:3.4]
- Hmotný předmět plnící funkci informačního pramene, který lze katalogizovat a indexovat.Poznámka - tato definice nezahrnuje pouze psané a tištěné materiály na papíře nebo na mikrozáznamu např. knihy, časopisy, grafy, mapy, ale také nepísemné dokumenty např. strojem čitelné záznamy, filmy, zvukové dokumenty a trojrozměrné předměty, popř. reálie jako vzorky.[ČSN 01 0193,1996:3.1]
- Zaznamenaná informace, s níž lze v dokumentačním procesu nakládat bez ohledu na její fyzickou formu a charakteristiky jako s jednotkou. [ČSN ISO 690-2-2000:3.7]
- Jakákoliv entita obsahující informace, včetně strojově čitelných záznamů, mikrodokumentů a tištěných i netištěných médií. [ČSN ISO 999-1998:3.4]
- Zaznamenaná informace, která může být považována za jednotku v dokumentačním procesu bez ohledu na její fyzickou formu a vlastnosti. [ČSN ISO 9707:2.8]
- Zaznamenané informace nebo hmotný předmět, který je možno považovat za jednotku procesu dokumentace.[ČSN ISO 5127-2003]

Vývoj definic

- dokument = nosič + obsah
- elektronický dokument = struktura + data =>
elektronický zdroj (informační zdroj)

Informační pramen x zdroj

- inf. pramen: prostředek společenské komunikace tvořený nosičem informací a množinou na něm (v něm) fixovaných nebo přenášených dat či informací
 - [slovník: Informačná výchova]
 - v TDKIV - ekvivalent k informační zdroj:
- inf. zdroj: informační objekt, který obsahuje dostupné informace odpovídající informačním potřebám uživatele. Informační zdroj může být tištěný, zvukový, obrazový nebo elektronický (včetně zdrojů dostupných online).

Objekt

- digitální
- „analogový“
- synonymní k termínům digitální dokument, digitální data nebo i digitální informace (podle zahraničních zdrojů)
- Setkáme se s různorodými definicemi:
 - - podle PREMIS je digitální objekt „diskrétní jednotka informace v digitální podobě“;
 - podle OAIS je to „množina bitových posloupností“ apod.

pokr.

- model intelektuální entity x digitální reprezentace
- intelektuální entita: kniha, periodikum, jednotlivá čísla periodika
- digitální reprezentace - množina počítačových souborů, která je nutná k tomu, aby mohla být danou softwarovou aplikací (nebo více softwarovými aplikacemi) plně a smysluplně reprodukována jako jedna intelektuální entita (Cubr, 2010)

Typologie dokumentů

- podle mnoha atributů (výběrově):
 - forma vycházení
 - základní obsah
 - typ nosiče
 - reprodukce
 - stupeň zpracování informace
 - knihovní zpracování

Atributy: forma vycházení

- **postupně vydávaný zdroj** (*seriál*) - publikace na jakémkoli médiu, postupně vydávaná po částech, majících číselné či chronologické označení, bez předem stanovené doby ukončení
- **ukončený (jednorázový) zdroj** (*monografie*) - neseriálová popisná jednotka, tj. buď v podobě jedné úplné části nebo jako komplet konečného počtu částí
- **integrační (integrující) zdroj** - zdroje, které jsou aktualizovány v průběhu doby. Jednotlivé doplňky či aktualizace se stávají součástí celku a nefungují jako samostatné, oddělitelné části.

Příklady

- postupně vydávané zdroje: časopisy, ročenky, číslované edice
- monografie: běžné knihy, zvukové záznamy, vícedílné publikace atp.
- integrační zdroje: vydání na volných listech, databáze, webovská sídla

Porovnání typologií

- starší (podle AACR2R - **bibliografická úroveň**):
monografie x seriály
- novější: monografie x pokračující zdroje (1998
Hirons)
 - pokračující:
 - postupně vydávané
 - integrační

Atributy: základní obsah

- textový/alfa-numerický obsah
- mluvené slovo
- hudební notace
- hudba
- jiný zvuk
- film
- grafika
- prostorový - kartografický/geografický obsah
- artefakt/objekt
- počítačový program
- smíšený

Atributy: typ nosiče

- mikrofilm
- digitální formáty, včetně CD-ROMu či vzdálených zdrojů
- kniha (může obsahovat textový, grafický, kartografický obsah aj.)
- zvukový disk, audiokazeta
- 16 mm film, videokazeta

Atributy: reprodukce

- stejný fyzický formát simultánně vytvořený
- stejný fyzický formát následně vytvořený
- různý fyzický formát simultánně vytvořený
- různý fyzický formát následně vytvořený

Atributy: stupeň zpracování informací

- **primární** - dokumenty obsahující informaci, která je v zásadě původního charakteru; jde o bezprostřední záznamy myšlenek, poznatků, resp. znalostí
- **sekundární** - dokumenty odvozené od primárních dokumentů nebo popisující tyto primární dokumenty; jde o záznamy primárních dokumentů
- **terciární** - dokumenty odvozené od sekundárních dokumentů nebo popisující tyto sekundární dokumenty; jde o záznamy sekundárních dokumentů

Příklady

- primární - běžný dokument
- sekundární - bibliografické záznamy, bibliografie
- terciární - bibliografie bibliografií

Atributy: knihovní zpracování

- **popisná jednotka:** dokument, jeho část nebo soubor dokumentů na jakémkoli médiu, který je objektem jednoho bibliografického záznamu. [ČSN ISO 10324-1999:6, TDKIV]
- **knihovní jednotka:** každý samostatný svazek dokumentu, tj. každý výtisk nebo část vícesvazkového díla, konvolut, komplet celého ročníku periodika, nosič speciálních druhů dokumentů (magn. kazeta, CD-ROM). Musí být samostatně evidovaný v přírůstkovém seznamu. [Vodičková et al., TDKIV]

Jak pracovat s typologií při katalogizaci

MARC 21

- bibliografická úroveň - velmi důležité - monografie, seriál, integrační zdroj, analytikum => popisná jednotka – LDR poz. 07
- LDR poz. 06
- pole 336 – typ obsahu
- pole 337 – typ média
- pole 338 – typ nosiče

pokr.

06 Typ záznamu

- a textový dokument
- c hudebnina
- d rukopisná hudebnina
- e kartografický dokument
- f rukopisný kartografický dokument
- g projekční médium
- i nehudební zvukový záznam
- j hudební zvukový záznam
- k dvojrozměrná neprojekční grafika
- m počítačový soubor/elektronický zdroj
- o souprava, soubor (kit)
- p smíšený dokument
- r trojrozměrný předmět, přírodní objekt
- t rukopisný textový dokument

07 Bibliografická úroveň

- a analytická část (monografická)
- b analytická část (seriálová)
- c sbírka
- d podjednotka
- i integrační zdroj
- m monografie
- s seriál

Jak postupuji při zpracování

- 1) nejdříve zvolím popisnou jednotku
- 2) bbg. úroveň: monografie x seriál x integr. zdroj
- 3) v RDA další popis nosiče a obsahu – viz dále

Nosiče – prameny informací

Vydavatelská úprava knihy

- vázané knihy x brožované
- obálka
- přídeští
- předsádka
- předtitulní list
- titulní list
- rub titulního listu
- tiráž

Periodika

- známe

Kartografické dokumenty

- glóbus
- mapy
- plány
- atlas

Zvukové dokumenty

- CD
- zvukové kazety, pásky
- hudba x mluvené slovo x jiné zvuky

Hudebniny

- party
- partitury
- zpěvníky

Rukopisné dokumenty

- vzácné rukopisy
- běžné nevydané prameny – ukázka kvalifikační práce

Grafika

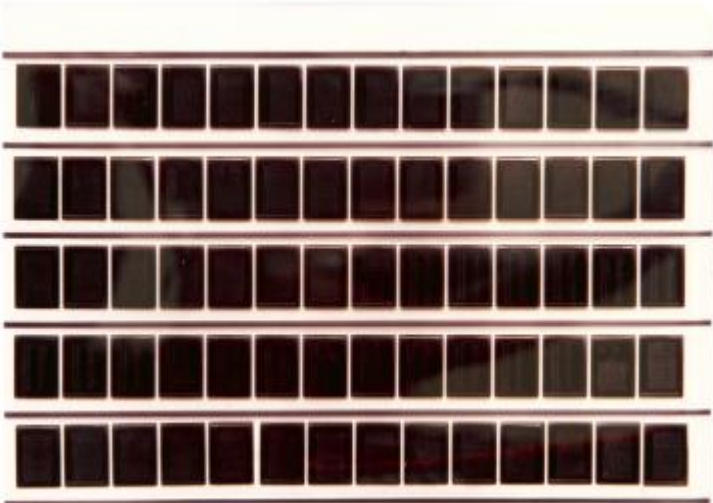
- pohledy
- plakáty
- obrazy

Filmy

- video
- DVD
- filmové pásy

Mikrodokumenty

- mikrofiše
- mikrofilmy



Katalog 17/240										Microfiche 457									
Seiten 201-250										05/1981									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

RDA

- typ obsahu
- typ média
- typ nosiče

- <http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/rda>

Úkoly – pište si výsledky

- 1) monografie x seriál x integrační zdroj
- 2) typ základního obsahu
- 3) typ nosiče
- 4) typ média - způsob zprostředkování

Bibliografie

- CUBR, Ladislav. 2010. *Dlouhodobá ochrana digitálních dokumentů*. Praha : Národní knihovna České republiky, 2010. 154 s. ISBN 978-80-7050-588-5.
- DROBÍKOVÁ, Barbora. Vývoj, směřování a trendy katalogizace za poslední čtyři roky. Dostupné na [www:http://full.nkp.cz/nkkr/pdf/0203/0203153.pdf](http://full.nkp.cz/nkkr/pdf/0203/0203153.pdf)
- [RDA – typ obsahu, média a nosiče](#)